

בניית מסגרת העבודה של ה- "C5" תובנות והשתקפויות

בפרק הראשון תיארו בקצרה את מסגרת ה- "C5" שפותחה במרכז לחקר חדשנות חינוכית של ה-OECD, תוך כדי עבודה על ניתוח סביבות למידה חדשניות וגישות פדגוגיות חדשניות. מסגרת זו מייצגת תפיסה חינוכית כוללת המכוונת לפרקטיקה ולשינוי.

בפרק זה נרחיב על מסגרת זו, הכוללת חמישה ממדים:

1. שילוב

שילובים פדגוגיים מאפיינים כל מצב חינוכי. מורים אינם משתמשים במתודה פדגוגית אחת בלבד, אלא בשילובים שונים בהתאם ליעדי הלמידה. כל מתודה פדגוגית מתאפיינת ביתרונות ובחסרונות ייחודיים, ושילובן, על בסיס פרקטיקות משותפות, מאפשר למקסם את השפעתן החיובית. החדשנות עשויה לבוא לידי ביטוי בדרך של שילוב ויישום הפדגוגיות או במתודות ובפרקטיקות הפדגוגיות עצמן. בתי ספר ורשתות חינוכיות, המעצבים דרכי למידה חדשניות, נשענים לרוב על שילוב של גישות פדגוגיות מוגדרות, המעניקות מסגרת קוהרנטית לפעילותם החינוכית.

מחקרים מראים, כי הצלחת תהליך ההוראה תלויה בהתמודדות מוצלחת עם האתגרים הפדגוגיים בשלושה

מישורים:

- א. ניהול הכיתה (יצירת מסגרת הלמידה).
- ב. אקלים הכיתה (תמיכה).
- ג. הפעלה קוגניטיבית (מעורבות ואתגור).

גישות פדגוגיות חדשניות פיתחו מגוון דרכים להתמודדות עם שלוש המשימות הנ"ל באמצעות שילוב מתודות פדגוגיות. מתודות אלה נמצאות בבסיס הגישות הפדגוגיות החדשניות, הן ממוקדות בלומד ושמות דגש על פיתוח מיומנויות אישיות, מיומנויות חברתיות וטכנולוגיות בקרב התלמידים, בשילוב עם פיתוח מיומנויות למידה.

דגמי השילוב המצליחים מתאפיינים בתכונות הבאות:

- א. **עומק ואיזון:** יצירת איזון בין פיתוח אישי וחברתי לפיתוח מיומנויות ידע ולמידה.
- ב. **אחידות וגמישות:** גישה פדגוגית אחידה מותאמת לצורכי ההוראה של תחומים מסוימים ולמאפייני הלומדים.

2. התמצאות

המונח "התמצאות" מתייחס למומחיות המחנכים ביישום הפדגוגיות החדשניות ולהבנת התנאים הדרושים לשם כך. מורים זקוקים לזמן ולקהילה לומדת כדי לפתח את ההתמצאות ביישום גישות פדגוגיות מומלצות. יישום "טכני" של מתודות פדגוגיות, ללא התמצאות בפרטיהן והבנה לעומק של משמעותן, עלול להביא לתוצאות שליליות ואינו מאפשר לממש את הפוטנציאל הטמון בפדגוגיות החדשניות.

התקציר מבוסס על הפרק:

Paniagua, A. & Istance, D. (2018). *Teachers and designers of learning environments: The importance of innovative pedagogies*. Paris: Center for Educational Research and Innovation, OECD, p. 2.3 "Framing the study – the C's", pp. 39-44; ch. 3: "Building the C's framework: Insights and reflections", pp. 51-74.

3. תוכן

תחומי ידע משפיעים באופן ניכר על התפיסות הפדגוגיות. כל תחום ידע מתאפיין במערכת אפיסטמית ייחודית שעשויה לקבוע את הדרישות הפדגוגיות. דרכי הוראה בתחום זה או אחר נובעות, לעתים קרובות, גם מהמסורת ההיסטורית שאינה ניתנת לשינוי. מורים מקצועיים נוטים לפתח תת-תרבויות הוראה משלהם, הנשענות על דעות, נורמות ופרקטיקות הוראה משותפות והמשפיעות על הבחירות הפדגוגיות. לאחרונה, המדיניות החינוכית שמה דגש על מיומנויות כלליות (מיומנויות המאה ה-21), מה שלעיתים מביא לניסיון לפתח את המיומנויות הנ"ל במנותק מן התוכן הייחודי. אולם דרך זו אינה מסייעת ליעד המוצהר – לטפח את יכולת התלמידים להשתמש במיומנויות הללו בהקשרים חברתיים ותעסוקתיים מגוונים. טיפוח מיומנויות המאה ה-21 חיוני כדי שהתלמידים יוכלו להשתמש בהן לאחר בית הספר. המטרה היא למצוא את האיזון הנכון במהלך ההוראה בין פיתוח מיומנויות כלליות לפיתוח מיומנויות ייחודיות. להלן פירוט

האתגרים הפדגוגיים הייחודיים העומדים בפני גישות פדגוגיות חדשניות בתחומים שונים :

1. מתמטיקה: על הפדגוגיה החדשנית להתייחס לאתגר של העלאת מעורבות התלמידים בלמידה ובתוצאותיה. פירוש הדבר, שימוש במשימות פתוחות, מורכבות ואותנטיות יותר, שימוש נרחב בדגמים של למידה מבוססת בעיות, למידה מבוססת פרויקטים ולמידה מבוססת חקר. על הפדגוגיות היעילות להתמקד בדרכי טיפוח חשיבה מתמטית ובפיתוח שיח תפיסתי ולא רק בפיתוח מיומנויות טכניות.
2. למידה של שפה שנייה: על גישות פדגוגיות חדשניות להבטיח את הלמידה המשולבת של מערכת הדקדוק עם מיומנויות תקשורת והבעה, תוך כדי הטמעת הלמידה בהקשר משמעותי ואותנטי. הדגם הפדגוגי של למידה מבוססת פרויקטים נותן מענה לאתגרים הללו.
3. ויסות חברתי-רגשי: גישות פדגוגיות פעילות, המבוססות על משחק ופתרון בעיות חברתיות, משפיעות על התחושות האישיות של התלמידים ועל מערך קשריהם החברתיים ומפתחות מיומנויות של תקשורת וויסות חברתי-רגשי.

4. הקשר

פדגוגיות חדשניות אמורות להיות רגישות להקשר, למשל למאפיינים הסוציו-תרבותיים של הלומדים, לערכים שהם מאמינים בהם ולדתם. הדגש על התאמת דרכי ההוראה להבדלים האישיים בין התלמידים מאפשר להעלות את הרגישות לצרכים הנובעים מההקשרים הסוציו-תרבותיים. התאמת ההוראה להקשר מסייעת להבטיח שוויון הזדמנויות ללמידה ולהביא לצמצום פערים בין תלמידים מתרבויות שונות ומשכבות חברתיות שונות. לשם כך, יש לשלב בין התאמות מאקרו (תכניות הלימודים ותכניות למידה לצורכי האוכלוסייה הנתונה) להתאמות מיקרו (לא פורמליות, המבוצעות בכיתה כתגובה להבדלים בין התלמידים). בנוסף לכך, ההקשר שבו מתרחשת הלמידה בימינו הוא עתיר טכנולוגיה. לעיתים נטען כי תלמידים מתרגלים לשימוש בכלים טכנולוגיים מילדות ומפתחים דרכי למידה ייחודיות. אולם, מחקרים אמפיריים מצביעים על תמונה מורכבת יותר ועל הטרוגניות במה שקשור לשימוש בטכנולוגיה והתעניינות בה. התאמת הפדגוגיות לצורכי התלמידים המודרניים דורשת אפיון לעומק של צרכיהם. חשוב להשתמש בטכנולוגיה כרכיב של מתודות הוראה חדשניות ולא כתחליף להן. על המחנכים להפוך את הטכנולוגיה לאמצעי לעידוד המוטיבציה של התלמידים, לשימוש פעיל בה במהלך הלמידה, לפיתוח מיומנויות של ויסות עצמי בלמידה ולטיפוח מיומנויות ומוטיבציה של למידה לאורך החיים.

5. שינוי

התמקדות בשינוי כוללת מדיניות, אסטרטגיות ויוזמות המכוונות לקידום גישות פדגוגיות חדשניות. פדגוגיות חדשניות עתירות טכנולוגיה דורשות שינויים עמוקים בפרקטיקות ההוראה ובתפקידי המורים בכיתה ומחייבות להקנות למורים ידע, מיומנויות ותפיסות פדגוגיות חדשות.

מחקרים מצביעים על החשיבות של שיתוף המורים בעיצוב תכנית הלימודים. רק למידה שיתופית ומכוונת ליישום מאפשרת להשיג הטמעה מוצלחת של דגמי ההוראה שפותחו במסגרת הפדגוגיות החדשניות. בנוסף לכך, הטמעת השינוי בקרב המורים דורשת קידום פרקטיקות של שיתוף בידע, פיתוח שגרה ארגונית מתאימה ברמת בתי ספר, במחוזות וברשתות חינוכיות.